

Boża pedagogika w orędziu proroka Ozeasza

Dr Paweł Bucyń – KUL STALOWA WOLA

Ur. w 1977 r. w Kraśniku, do 1992 r. mieszkał w Białej Podlaskiej a obecnie w Lublinie. Po złożonym w 1996 r. egzaminie dojrzałości, w latach 1996–2001 studiował prawo na WPIA UMCS. W l. 2001–2006 odbywał prawnicze studia doktoranckie na WPPKiA KUL, które uwieńczył obroną rozprawy doktorskiej, otrzymując w 2007 r. stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa. Jednocześnie, w l. 2002–2005, odbywał aplikację adwokacką i od 2006 r. jest adwokatem, praktykując w indywidualnej Kancelarii Adwokackiej w Lublinie. W roku akad. 2008/2009 prowadził zajęcia dydaktyczne w WSHiFM im. Fryderyka Skarbka w Warszawie zaś od 2009 r. jest zatrudniony w KUL, na stanowisku asystenta, w Katedrze Prawa Prywatnego, na Wydziale Zamiejscowym Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli. Oprócz zainteresowań zawodowych, dotyczących prawa cywilnego i historii prawa, jest członkiem Opus Dei oraz Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II Archidiecezji Lubelskiej.

I. „Wielokrotnie i na różne sposoby przemawiał niegdyś Bóg do ojców przez proroków” (Hbr 1,1). Na przestrzeni dziejów wiele razy pokazywał ludziom jak bardzo ich kocha. Przekonywał, że z miłości i do szczęścia stworzył człowieka i świat. Jednak wciąż wielu chrześcijan, żyje na co dzień tak, jakby Bóg nie istniał albo był dalekim, niedostępnym władcą gromów i błyskawic z Synaju, który ustanowił szereg nierealnych, ograniczających wolność zakazów i nakazów a przy tym był obojętnym na ludzkie nieszczęścia i gotowym karać nawet najmniejsze uchybienia. Posługując się plastycznymi obrazami, bogatą symboliką i licznymi parabolami Ozeasz ukazuje nam prawdziwe oblicze Boga.

Księga Ozeasza zawiera niewiele danych biograficznych dotyczących Proroka¹. Ozeasz (hebr. *Hoszea*, skrót znanego imienia *Jehoszua*, tzn. Jahwe zbawia), to syn Beeriego, prawdopodobnie z pokolenia Beniamina. Ten wykształcony prorok, działał w VIII w. przed Chr., w czasach panowania Ozjasza,

Jotama, Achaza i Ezechiasza, królów Judy oraz Jeroboama II, króla Izraela. W latach 782-753 przed Chr., za panowania Jeroboama II, Izrael cieszył się wyjątkowym dobrobytem (Oz 2,10; 10,1.11; 12,9), z którym szło w parze wielkie rozluźnienie moralne. W latach 743-724 przed Chr. na tronie izraelskim zasiadało kolejno aż 6 królów, z których 5 przechwyciło władzę w wyniku spisku i zamordowania swego poprzednika (Oz 7,3-7; por. 2 Krl 15,13-31; 17,1-5). Niejednokrotnie ci słabi władcy uciekali się do niebezpiecznych przymierzy z Egiptem lub z Asyrią, uzależniając się od tych potęg (Oz 7,8-11). Przyjmując zwyczaje i pojęcia religijne Kanaaneczyków, naród wybrany odstępował od zasad czystego jahwizmu. Szeroko był wówczas rozpowszechniony kult Jahwe pod postacią złotego cielca (Oz 8,4-6; 13,2; por. Am 4,4; 5,5) a także nierząd sakralny (Oz 4,13). Obrzędom nie towarzyszyły uczynki wymagane przez Jahwe (Oz 8,13; 10,1.5; 12,12). Prorocy i kapłani, zamiast przeciwstawić się temu stanowi rzeczy, patrzyli nań

¹ G. von Rad, *Teologia Starego Testamentu*, tłum. B. Widła, Warszawa 1986, s. 468.

pobłaźliwie (Oz 4,4). Postępująca dekadencja królestwa północnego Izraela ostatecznie doprowadziła do jego upadku i podboju przez Asyryjczyków w 721 r. przed Chr.²

II. Księgę Ozeasza można podzielić na trzy części.

1. Pierwsza część (Oz 1-3) opowiada o życiu małżeńskim Proroka wyjaśniając je w sposób symboliczny. Dzieli się ona na trzy sekcje: opowiadanie biograficzne o małżeństwie Proroka i jego dzieciach (Oz 1), opowiadanie autobiograficzne o odrodzeniu małżeństwa Ozeasza i jego znaczeniu symbolicznym (Oz 3) a także zbiór wyroczni rozwijających tematykę dwóch opowiadań (Oz 2)³.

Według opowiadania biograficznego, Ozeasz, z Bożego rozkazu, ma pojąć za żonę kobietę nierządną imieniem Gomer (1,2). Prawdopodobnie była ona jedną z licznych kobiet izraelskich, które poddawały się w sanktuarium Baala przedmałżeńskiej inicjacji seksualnej, mającej zapewnić płodność⁴. Religijne praktyki ludów kananejskich przejęte przez Izraelitów to bałwochwalstwo, które prorocy traktowali jako złamanie Przymierza ustanawiającego pokrewieństwo między Jahwe a narodem wybranym. Tę fundamentalną niewierność wyrażają symbolicznie jako pospolitą prostytutkę czy cudzołóstwo.

Z małżeństwa Ozeasza i Gomer rodzi się troje dzieci, którym Prorok, również z Bożego rozkazu, nadaje symboliczne imiona: Jizreel („Bóg sieje”), Lo-Ruchama („Bez miłosierdzia”) i Lo-Ammi („Nie mój lud”). Imię Jizreel miało przypominać, że Bóg pociągnie ród Jehu do odpowiedzialności za krew przelaną w Jizreelu i położy kres królestwu rodu Izraela (Oz 1,4). Lo-Ruchama, miało oznaczać, że Jahwe nie ulituje się nad narodem, ale zesle nań kary (Oz 1,6). Lo-Ammi, obrazuje odrzucenie narodu Izraela przez Jahwe (Oz 1,9)⁵.

W opowiadaniu autobiograficznym Jahwe nakazuje Ozeaszowi pokochać jeszcze raz kobietę, która należy do kogoś trzeciego i jest cudzołożnicą (Oz 3,1). Kobieta, którą Prorok wziął za żonę jest winna wielokrotnego cudzołóstwa. Mimo swej przeszłości i wybrania przez Ozeasza, nie zaprzestała popełniać tego samego występku. Jednak Prorok nie przestaje jej kochać. Okazuje jej wielkie miłosierdzie, bowiem nie tylko nie odrzuca cudzołożnicy, na co zezwalało Prawo⁶, ale jeszcze zgadza się zapłacić za nią okup, poślubia ją na nowo i sprowadza na drogę wierności, by doprowadzić do nowego życia.

Dopełnieniem dwóch opowiadań jest zbiór wyroczni rozwijających tę problematykę (Oz 2). W nich Prorok odrzuca

² *Encyklopedia Kościoła*, oprac. F. L. Cross, E. A. Livingstone, konsult. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, W. Góralski, W. Myszor, Warszawa 2004, t. 1, s. 1251; *Słownik wiedzy biblijnej*, red. nauk. B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsult. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 373; *Słownik Nowego Testamentu*, red. X. Léon-Dufour, przekład i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1986, s. 459; K. L. Stachowiak, *Prorocy – Słudy Słowa*, Katowice 1980, s. 73-76; S. Gądecki, *Wstęp do ksiąg prorockich Starego Testamentu*, Gniezno 1993, s. 76; J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela, ich pisma i nauka*, Kraków 1999, s. 183-184.

³ J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 187-188.

⁴ Por. T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat starotestamentalnych proroków*, Warszawa 2001, s.74; J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 185-187.

⁵ Por. J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 185.

⁶ Por. Pwt 23,18; 24,1. Szkoła Hillela uważała za dostateczny powód do rozwodu wszystko co budziło niechęć i wstręt męża np. dolegliwości fizyczne; szkoła Szamaja za przesłankę do rozwodu uznawała wyłącznie bezwstydnę, graniczącą z wiarołomstwem zachowanie się, jawne bowiem wiarołomstwo karane było śmiercią. Por. *Tora – Pięcioksiąg Mojżesza*, tłum. I. Cylkow, Kraków 2010, przyp. do Deuteronomium XXIV,1, s. 109.

swoją wiarołomną żonę (Oz 2,4), przestaje się nią opiekować i karze ją (Oz 2,11-15). Wciąż jednak pragnie jej wierności i chce mówić do jej serca (Oz 2,16). Ostatecznie miłość zwycięża i Prorok poślubia ją przez sprawiedliwość i prawo, miłość i miłosierdzie (Oz 2,21). W ten sposób Ozeasz ukazuje, że niewierność Izraela wobec Boga nie będzie trwać bez końca. Ukarany naród powróci do wierności jaką odznaczał się w okresie swego pobytu na pustyni i stanie się na zawsze Jego wierną oblubienicą⁷.

2. Druga część Księgi Ozeasza (Oz 4,1-14,1) obejmuje wyrocznie, w których Prorok kieruje groźby lub zachęty do pokuty po adresem kapłanów, królów i ludu. Potępia bałwochwalstwo, nieobyczajne postacie kultu, zamiłowanie do obyczajów obcych narodów, politykę sprzeczną z dobrem państwa, zamachy stanu i wykroczenia przeciwko sprawiedliwości społecznej⁸.

Według Ozeasza, w swym codziennym życiu Izrael nie doceniał praw i nie przestrzegał obowiązków płynących z zaszczytnego Przymierza z Bogiem. Tylko w czasie wyjścia z Egiptu i wędrówki przez pustynię naród wybrany był uległy wobec swojego Pana i podatny na Jego wskazania. Dalsza historia Izraela stanowi pismo niewierności. Prorok wylicza królów, książąt, sędziów, proroków i kapłanów jako najbardziej winnych powszechnego zepsucia Izraela. Ozeasz surowo ocenia instytucję królewską. Piętnuje krwawe zbrodnie panujących z dynastii Jehu popełnione na rodzinie królewskiej Achaba (Oz 1,4). Uważa, że zmiany na tronie Izraela nie mają nic wspólnego z wolą Bożą, lecz są wynikiem politycznych rozgrywek

(Oz 8,4). Krytykuje naiwność i głupotę władców, którzy szukają ratunku w zgubnych przymierzach z obcymi państwami (Oz 7,8-11). Świecka polityka królów pełna prywaty oraz dyplomatyczne przymierza z obcymi mocarstwami stają się przyczyną tego, że Izrael traci tożsamość jako naród powołany i wybrany przez Boga.

Prorok krytykuje także klasę kapłańską (Oz 4,4-8; 6,9). Zarzuca kapłanom chciwość, zdzierstwo, brak czystości kultu i zaniedbanie nauczania ludu Prawa Bożego. Kapłani są odpowiedzialni za odejście ludu od swego powołania. Grzechy kapłanów sprawiają, że upada moralność ludu. Obok kapłanów ganieni są zawodowi prorocy. Występek jednych i drugich zdefiniowany jest jako potykanie się (Oz 4,5). Takim postępowaniem kapłani rujną Izraela⁹, a przeciw ich podstawowym obowiązkiem jest utrzymywanie w narodzie żywej świadomości zobowiązań wypływających z Przymierza zawartego na Synaju (Wj 19,5; 20,1). Fundamentem Przymierza jest uznanie Jahwe za jedynego Boga Izraela (Wj 20,2). Kapłani nie tylko zaniedbują obowiązek nauczania ludu o tej prawdzie, ale sami zamienili Jahwe na ohydę, tzn. cielca sanktuarium królewskiego w Betel (Oz 4,7). Im liczniejsi są, tym liczniejsze popełniają grzechy. Schlebają ludowi w jego zdrożnościach a zbierając od pielgrzymów ofiary „za grzech” czerpią z tego zyski (Oz 4,7-8). Wobec takiego postępowania kapłanów Bóg nie może pozostać obojętny. Odrzuci tych kapłanów i zapomni o ich synach (Oz 4,6).

Takie postawy władców, kapłanów i proroków stanowią zły przykład dla narodu izraelskiego. Ozeasz krytykuje postępowanie ludu, który odrzucił swego Stwór-

⁷ J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 186.

⁸ J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 188.

⁹ T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat...*, s. 80-81.

cę (Oz 8,14) i przewrotnie zwrócił się ku innym bogom (Oz 7,16). Zło istnieje nie tylko w zewnętrznych czynach ludzi, ale jego źródłem są chore i fałszywe serca (Oz 10,2). Lud nie chce poznać Boga i nie chce wypełniać woli swojego Stwórcy, co więcej, nawet Go nie szuka (Oz 7,10). Naród nie uświadamia sobie, że jego serce, dusza są chore, błędzi i nie ma nikogo, kto by mu o tym powiedział. Ozeasz jest świadomy, że grzech przeniknął wszystkie warstwy Izraela i zawładnął każdą dziedziną jego życia. Prorok wymienia wśród grzechów narodu wybranego zwrócenie się do obcych bogów (Oz 3,1), bunt (Oz 14,1), opór wobec Jahwe (Oz 4,16), pychę (Oz 5,5). Piętnuje też niepoprawne relacje międzyludzkie takie jak fałszywe przysięgi (Oz 4,2; 10,4), oszustwa (Oz 4,2; 7,3; 10,13), kłamstwa (Oz 7,13), zabójstwa (Oz 4,2; 6,9), kradzieże (Oz 4,2; 7,1), gwałty (Oz 12,2), wrogość (Oz 9,7), przewrotność (Oz 10,9.13). Grzeszny Izrael przedstawia jako chorego człowieka (Oz 5,13), „głupiego i naiwnego gołębia” (Oz 7,11), „narowistą jałowicę” (Oz 4,16). Taką postawą Izrael ściągnął na siebie gniew Boży i surowy sąd. Prorok zapowiada karę za grzechy i zgubę Izraela (Oz 7,12-13; 9,6.9.17; 10,19; 14,1).

3. Część trzecia Księgi Ozeasza (Oz 14,2-10) wzywa do nawrócenia, obiecując, że po dniach pokuty nastąpi odrodzenie wzajemnej miłości między Bogiem a Izraelem (Oz 14,7). Ozeasz nie miał wątpliwości, że Bóg – mimo grzechów Izraela – nadal darzy go miłością. Zapowiadał, że naród uniknie zupełnej zagłady, ponieważ po doświadczeniu, jakie go spotka, nawróci się do Jahwe (Oz 2,9; 5,15), który uleczy go z jego niewierności (Oz 14,5), co spowoduje odrodzenie religijne, odnowienie

dawnego Przymierza i pomyślność Izraela (Oz 2,18.21, 23-25)¹⁰.

Żeby jednak to nastąpiło Izrael musi się nawrócić, powrócić do dawnej miłości, wierności i posłuszeństwa (Oz 11,1; 12,10). Prorok nawołuje do „szukania” Jahwe: „Posiejcie sobie sprawiedliwość, a zbierzecie miłość; karczujcie nowe ziemie! Nadszedł czas, by szukać Pana, aż przyjdzie, by sprawiedliwości was nauczyć” (Oz 10,12). Aby takie życie rozpocząć, trzeba głębokiego i bolesnego przeorania serc, skruchy i odnowionego oddania się Bogu. To właśnie oznacza „szukanie Jahwe”, które gwarantuje Jego znalezienie. Zbawienie nie jest jednak wynikiem uczynków ludzkich, lecz owocem łaskawego przyjścia Boga do człowieka¹¹.

Ozeasz silnie akcentuje, że Bóg pragnie raczej miłosierdzia a nie ofiary (Oz 6,6). Miłość i znajomość Boga mają absolutny prymat przed wszelkimi ofiarami. Tę postawę serca Ozeasz uważa za prawdziwą ofiarę: „Weźcie ze sobą słowo i nawróćcie się do Pana! Mówcie do Niego: «Przebacz nam całą naszą winę, w ten sposób otrzymamy dobro za owoc naszych warg»” (Oz 14,3). Po wszystkich napomnieniach i groźbach Prorok wzywa do nawrócenia. Jahwe, Bóg Izraela, chce zacząć od nowa przygodę ze swoim ludem. Postawą, której Bóg oczekuje jest szczere przyznanie się do win, wyrzeczenie światowych i ludzkich gwarancji zbawienia, prośba o miłosierdzie i przebaczenie win.

III. Analiza Księgi Ozeasza, oświecona światłem Ducha Świętego i ubogacona mądrością wybitnych egzegetów, pozwala zauważyć jej symboliczny i teologiczny wydźwięk. Wielu spośród Ojców Kościoła¹² rozumiało zawarte w niej opowiada-

¹⁰ J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 188.

¹¹ T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat...*, s. 86.

¹² M. in. św. Hieronim czy Orygenes.

nia jako alegorie, coś w rodzaju midraszu¹³ czy hagady¹⁴, które w małżeńskich przeżyciach Ozeasa zawarły myśl o niewierności Izraela wobec Jahwe, który mimo licznych odstępstw kocha swój naród¹⁵. Opowiadania nie są biografią w sensie ścisłym. Zawarte w nich szczegóły nie służą precyzyjnej rekonstrukcji życia Ozeasa, lecz tylko naświetleniu poszczególnych okoliczności. Czytając i rozważając je trzeba pamiętać, że biblijne opisy wydarzeń, skonstruowane są w taki sposób, by uwagę czytelnika zwrócić raczej na ich treść teologiczną.

Małżeństwo Proroka wyraża głębokie związki jakie łączą Boga z narodem wybranym – czcicielem Baala. Zdradzony przez małżonkę Ozeasz zrozumiał, że ból i gniew, jakie wtedy odczuwał, powinny być uczuciami Boga wobec niewiernego Izraela. Symboliczne imiona dzieci wyrażają ukaranie Izraela. Fundamentalną prawdą u Ozeasa jest myśl, że Izrael jest ludem Jahwe. Istotą związku między Jahwe a Izraelem jest miłość. Ozeasz jako pierwszy z proroków Izraela przedstawił miłość Boga do swego ludu w kategorii związku małżeńskiego. Ukazał Boga z całą gamą uczuć, które towarzyszą ludziom na różnych etapach życia małżeńskiego. Widać tu narzeczeństwo w miłości i łasce, małżeństwo, jego zerwanie przez wiarołomstwo, pojednanie, któremu towarzyszą najgorętsze uczucia – zazdrość, gniew, tęsknota, burza miłości. W swej wierze Ozeasz nie mógł pogodzić się z myślą, że

Jahwe mógłby skończyć raz na zawsze ze swoim ludem. Dostrzega, że stosunek Boga do Izraela wyznacza prawo i sprawiedliwość, nad którymi góruje jednak miłosierdzie, miłość i wierność. Ozeasz głęboko wierzy, że Jahwe jest Bogiem Zbawcą, który przebacza. Wszystkie te wartości moralne są okupem Oblubieńca zaadresowanym bezpośrednio do oblubienicy. Taka postawa Boga zmusza Ozeasa do przemyślenia swego zachowania. Za przykładem Jahwe Prorok ponownie przyjmuje swoją niewierną żonę. Ozeasz jest przykładem człowieka, który czuje się zmuszony do zmiany własnego życia osobistego pod wpływem swego prorockiego nauczania i przepojonej miłosierdziem Bożej pedagogiki objawiającej się w dziejach narodu Izraela.

Ozeasz surowo piętnował grzechy królów, proroków i kapłanów, ale cała jego troska skupiała się na narodzie izraelskim, który pozbawiony był kierownictwa a nadto prowadzony ku zagładzie przez swych przywódców. Życie religijne ludu zarżnięte naturalistycznym kultem Baala jest zasadniczą niewiernością i zdradą Boga Przymierza, którą Prorok nazywa cudzołóstwem. Ozeasz kocha swój naród i chce go uratować przed nadchodzącym gniewem Bożym. Chce go przebudzić z letargu, przywołuje do opamiętania i nawrócenia, wskazując na niczym nie zasłużoną miłość Bożą przenikającą dzieje narodu. By wrócić do Boga nie trzeba żadnych skomplikowanych zabiegów czy formalności, ale trzeba

¹³ Midrasz – hebr. badanie, studiowanie Pisma; w obecnej formie są scholastycznymi komentarzami, które odzwierciedlają dyskusje na temat Pisma Świętego w akademiach rabinicznych. Por. *Encyklopedia Kościoła*, oprac. F. L. Cross, E. A. Livingstone, konsult. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, W. Góralski, W. Myszor, Warszawa 2004, t. 2, s. 224-225.

¹⁴ Hagada – hebr. opowiadanie; baśnie i legendy o biblijnych albo rabinicznych postaciach, pochodzące ze starożytnych źródeł. Por. *Encyklopedia Kościoła*, oprac. F. L. Cross, E. A. Livingstone, konsult. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, W. Góralski, W. Myszor, Warszawa 2004, t. 1, s. 840.

¹⁵ Por. J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela...*, s. 185; T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiwski, *Wielki świat...*, s. 73.

zmienić swoje myślenie i postępowanie, pełnić sprawiedliwość i miłosierdzie a Bóg przyjmie swój lud w ojcowskie ramiona z jeszcze większą miłością¹⁶.

Bożą miłość Ozeasz ukazuje w śmiałych obrazach i metaforach miłości oblubieńczej, ojcowskiej i macierzyńskiej. Ozeasz, który jako małżonek został wzgardzony i zdradzony przez niewierną kobietę wszystko jej przebaczył i na nowo przyjął do wspólnoty życia, z całym przekonaniem naucza, że miłosierdzie Boże jest silniejsze niż grzech¹⁷. Osobiste przeżycia proroka Ozeasza jako męża i ojca posłużyły mu do przekazania nauki, że Bóg jest miłością i domaga się od narodu wybranego wzajemności. Psychologia ludzkiej miłości wydała się Ozeaszowi odpowiednia do zilustrowania miłości Boga do ludzi.

Proroctwo Ozeasza przez swoją głęboką i pasjonującą naukę o miłosierdziu Bożym stało się jednym z głównych źródeł encykliki Jana Pawła II *Dives in misericordia*. Istotę owej niepojętej miłości Boga do Izraela najlepiej oddaje hebrajskie słowo *hesed*. W encyklice *Dives in misericordia*, Papież objaśnia, że słowo to „wskazuje na swobodną postawę «dobroci». Jeśli taka postawa cechuje dwie osoby, wówczas one nie tylko obdarzają się życzliwością, ale są sobie wierne na zasadzie wzajemnego zobowiązania, a więc także – każda z nich – na zasadzie wierności sobie samej. Jeśli *hesed* oznacza także «łaskę» czy «miłość», to właśnie w oparciu o taką wierność (...). Kiedy wyrażenie *hesed* Stary Testament odnosi do Boga, bierze zawsze pod uwagę Przymierze, które On zawarł z Izraelem. Przymierze ze strony Boga było darem i łaską dla

Izraela. W konsekwencji zawarcia Przymierza Bóg zobowiązywał się do jego wypełnienia: w ten sposób *hesed* nabierał poniekąd treści prawnej. Obowiązek prawny ze strony Boga ustawał wówczas, gdy Izrael łamał zawarte z Nim Przymierze, gdy nie dotrzymywał jego warunków. Ale właśnie wtedy *hesed*, przestając być zobowiązaniem prawnym, odsłaniał swoje głębsze oblicze: okazywał się tym, czym był od początku, to znaczy obdarowującą miłością potężniejszą niż zdrada i łaską mocniejszą niż grzech¹⁸. Obok *hesed* Jan Paweł II dokonuje wykładni ozeaszowej teologii miłości i miłosierdzia przez słowo *rachamin*, które wskazuje na *miłość matczyną*, która jest całkowicie darmo dana, nie zasłużona i w tej postaci stanowi wewnętrzną konieczność i przymus serca, rodząc całą gamę uczuć, a wśród nich dobroć i tkliwość, cierpliwość i wyrozumiałość, czyli gotowość do przebaczenia¹⁹. U Ozeasza przejawy oblubieńczej i macierzyńskiej miłości mają swe dopełnienie w obrazie miłości ojcowskiej do dziecka. To Bóg od samego początku otaczał swą opieką Izraela, wyprowadził go z niewoli egipskiej, chronił i troszczył o wszystkie potrzeby zapraszając w ten sposób naród wybrany do synowskiej uległości i wzajemności²⁰.

Treść nauki Ozeasza prezentowana na przykładzie małżeńskiej relacji oddziaływała mocno na świadomość innych proroków (Iz 1,21; Jr 2,2; 3,6-12; Iz 50,1; 54,5-10; 62,1-5) jak też pisarzy Nowego Testamentu (2 Kor 11,2; Ef 5,22-33; Ap 19,7; 21,1-5; por. Oz 2,14-24). Chociaż Ozeasz, *expressis verbis*, jest wspomniany tylko jeden raz w Nowym Testamencie (Rz 9,25), jego orędzie należy

¹⁶ T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat...*, s. 65-66.

¹⁷ T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat...*, s. 65-66.

¹⁸ Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, nr 4, przyp. 52, [w:] *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 92.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, nr 4, przyp. 52, [w:] *Encykliki...*, s. 92-93.

²⁰ T. Brzegowy, J. Frankowski, M. Gołębiowski, *Wielki świat...*, s. 79.

do tych części Biblii, które Kościół cytuje szczególnie wtedy, gdy przedstawia swoją istotę. Największą zasługę dla historii Objawienia położył Ozeasz przez swoją naukę o miłosiernej miłości Boga. Jedno z najpiękniejszych określeń Boga podaje św. Jan mówiąc „Bóg jest miłością” (1 J 4,16). Ozeasz był bliski tego określenia. Chrystus ujmując istotę swego posłannictwa, potwierdził naukę Ozeasza o potrzebie religijności wewnętrznej, gdy powiedział do faryzeuszów, którzy zarzucali Mu, że zasiada do stołu z celnikami i grzesznikami, iż chce raczej miłosierdzia niż ofiary (Mt 9,13; por. Oz 6,6). Cytat Oz 6,6 w ustach Jezusa nie jest prostym odrzuceniem systemu ofiarniczego, lecz raczej stwierdzeniem, że bez wiernej miłości ofiary nie mają sensu²¹.

IV. Ogólnie ujmując, pedagogika jest nauką o wychowaniu, kształceniu i samokształtowaniu człowieka w ciągu całego życia. Proces ten winien być prowadzony w świetle nauk teologicznych, czerpać swoje założenia z Dekalogu, mądrości Ojców Kościoła oraz przykazań i praw kościelnych²². Profetyczne orędzie Ozeasza stanowi dla nas cenną wskazówkę na płaszczyźnie wychowania. Postępowanie Jahwe względem Izraela wykazuje cechy planowych przedsięwzięć pedagogicznych, zmierzających do doprowadzenia do porządku tych, którzy pobłądzili. Prorok głosił przyszłe zbawienie, mimo że widział jaka walka między gniewem a miłością toczy się w sercu Boga²³.

Mimo upływu tysięcy lat, orędzie Ozeasza o przepelnionej miłosierdziem Bożej pedagogice nie straciło nic ze swej aktualności a w posłannictwie i krzyżowej ofierze Jezusa Chrystusa objawiło się najpełniej. Bóg wciąż darzy nas głęboką miłością, wierną i pełną miłosierdzia. Od każdego z nas ma dziś prawo oczekiwać w zamian całkowitego zaufania, wierności i posłuszeństwa²⁴. Proctwa Ozeasza zwiastują ten aspekt ekonomii zbawienia, o którym napisała św. siostra Faustyna Kowalska, że miłosierdzie Boże jest tak wielkie, iż przechodzi wszelkie pojęcie ludzkie i anielskie zarazem²⁵, zaś sam Bóg zanim przyjdzie jako sprawiedliwy Sędzia, przychodzi wprawdzie jako Król miłosierdzia²⁶. Z orędzia Ozeasza płynie dla nas nie tylko zapewnienie o Bożej miłości oraz pouczenie abyśmy wiernie trwali przy Bogu i do Niego powracali, ale też, abyśmy, kierując się wyobraźnią miłosierdzia, nieustannie i na nowo otwierali się na drugiego człowieka.

STRESZCZENIE

Pedagogika jest procesem wychowywania, kształcenia i samokształcenia człowieka w ciągu całego życia. Bóg wielokrotnie i na różne sposoby pouczał ludzi jak mają postępować. Prorok Ozeasz wzywał do nawrócenia, przekonując, że pomimo odstępstw, Bóg wciąż darzy ludzi miłością. Prorok zapewniał, że jeśli ludzie szczerze się nawrócą i zaufają Bogu, to On przyjmie ich w swoje ramiona, gdyż Jego miłosierdzie jest większe niż sprawiedliwość.

²¹ P. Kasiłowski, *Powołanie Mateusza*, [w:] *Oto idę – Księga Pamiątkowa dla Biskupa Profesora Jana Bernarda Szlagi w 65. rocznicę urodzin*, oprac. W. Chrostowski, Warszawa 2005, s. 252.

²² J. Zimny, *Założenia pedagogiki katolickiej jako nowa forma propozycji edukacyjnej*, [w:] *Pedagogika Katolicka*, nr 4 (1/2009), s. 99, 111.

²³ G. von Rad, *Teologia...*, s. 473.

²⁴ R. Rumianek, *Metafora małżeństwa Boga z Izraelem w księgach prorockich Starego Testamentu*, [w:] *Oto idę...*, s. 388.

²⁵ M. F. Kowalska, *Dzienniczek – Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, wydanie XVIII, Warszawa, pkt 651, s. 223.

²⁶ M. F. Kowalska, *Dzienniczek...*, pkt 83, s. 50.

Kierując się Bożą pedagogiką w naszym codziennym życiu my także powinniśmy się ciągle nawracać, wzajemnie sobie wybaczać i obdarzać miłością.

SUMMARY

God's Pedagogy in the Message of the Prophet Hosea.

Pedagogy is the process of the upbringing, education and self-education of a man during his whole life. God has repeatedly instructed people in different ways on how to behave. The Prophet Hosea called for conversion, trying to convince people that, in spite of their dissents, God still had love for them. The Prophet affirmed that if people truly converted and put trust in God, He would take them in his arms, because his mercy is greater than justice. Following God's pedagogy in our everyday life, we should also continuously convert ourselves, forgive and love one another.

BIBLIOGRAFIA

Brzegowy T., Frankowski J., Gołębiowski M., *Wielki świat starotestamentalnych proroków*, Warszawa 2001.

Cross F. L., Livingstone E. A., *Encyklopedia Kościoła*, konsult. nauk. wyd. pol. Chrostowski W., Góralski W., Myszor W., t. 1-2, Warszawa 2004.

Gądecki S., *Wstęp do ksiąg prorockich Starego Testamentu*, Gniezno 1993.

Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, [w:] *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007.

Kasiłowski P., *Powołanie Mateusza*, [w:] *Oto idę – Księga Pamiątkowa dla Biskupa Profesora Jana Bernarda Szłagi w 65. rocznicę urodzin*, oprac. Chrostowski W., Warszawa 2005.

Kowalska M. F., *Dzienniczek – Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, wydanie XVIII, Warszawa.

Léon-Dufour X., *Słownik Nowego Testamentu*, przekład i oprac. Romaniuk K., Poznań 1986.

Metzger B. M., Coogan M. D., *Słownik wiedzy biblijnej*, konsult. wyd. pol. Chrostowski W., Warszawa 1996.

Rad G., *Teologia Starego Testamentu*, tłum. B. Widła, Warszawa 1986.

Rumianek R., *Metafora małżeństwa Boga z Izraelem w księgach prorockich Starego Testamentu*, [w:] *Oto idę – Księga pamiątkowa dla Biskupa Profesora Jana Bernarda Szłagi w 65. rocznicę urodzin*, oprac. Chrostowski W., Warszawa 2005.

Stachowiak K. L., *Prorocy – Słudy Słowa*, Katowice 1980.

Synowiec J. St., *Prorocy Izraela, ich pisma i nauka*, Kraków 1999.

Tora – *Pięcioksiąg Mojżesza*, tłum. Cyłkow I., Kraków 2010.

Zimny J., *Założenia pedagogiki katolickiej jako nowa forma propozycji edukacyjnej*, [w:] *Pedagogika Katolicka*, nr 4 (1/2009).

Pedagogia Boża jest czymś co należy rozpatrywać przede wszystkim w znaczeniu soteriologicznym i nadprzyrodzonym.